

Василь Ульяновський

ЦЕРКВА В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

1917-1920 РР.

(доба Української
Центральної Ради)

2
У-51
Василь Ульяновський

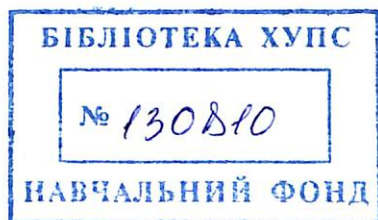
ЦЕРКВА В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

1917-1920 рр.

(доба Української
Центральної Ради)

*Допущено
Міністерством освіти України*

Навчальний посібник
для студентів
вищих закладів освіти

КИЇВ
«ЛИБІДЬ»
1997

ББК 86.3я73
У51

Розповсюдження та тиражування
без офіційного дозволу видавництва заборонено

Головна редакція літератури
з духовного відродження України
та історично-філософських наук

Головний редактор *Світлана Головка*
Редактор *Юрій Дяченко*

у 0403000000-028
224-97

ISBN 5-325-00610-X

©Василь Ульяновський, 1997

ВСТУП

У країнах з традиційною християнською релігійністю Церква має особливе значення в періоди великого напруження, переломні епохи, коли вирішується доля народу. Вона тисячоліттями виступала єдиною сталою інституцією, яка зберігає й передає історичну традицію та духовні надбання народу. *В Україні впродовж ряду етапів її історії Православна Церква, маючи ранг державної, була також вагомим чинником соціально-політичного й національного життя.* Подолавши чимало випробувань, Церква завжди залишалася шанованою інституцією й невід'ємною частиною духовного світу людності. *Протягом усього історичного шляху Православна Церква в Україні все ж не була самодостатньою одиницею, стабільно зазнаючи впливу світських структур різних держав.* Упродовж майже 200 років перед революційними подіями початку ХХ ст. вона, як і вся Російська Православна Церква (РПЦ), перебувала в стані підлеглості світській державній владі й очолювалася Св. Синодом. Держава вирішувала головні проблеми церковного життя: матеріального забезпечення, кадрової політики, системи освіти, становища різних категорій духовенства тощо. Внутрішнє життя Церкви обмежувалося церковним судом, догматично-богословською діяльністю й розв'язанням конкретних життєвих проблем у річизні розпоряджень і законодавства влади та Св. Синоду. Таким чином, *виробилася чітка модель державної регламентації церковного життя й церковної інституції як складової частини загальнодержавного апарату.*

Революційні події 1917 р., які зруйнували стару державну систему, відразу відкрили нові можливості для Церкви. В умовах Російської держави вони реалізувалися в Помісному Соборі 1917—1918 рр. й відновленні інституту патріаршества. *Церква фактично втратила державну економічну підтримку й змушена була самоорганізуватися, поступово позбуваючися й інших ознак державного впливу.*

З М І С Т

Вступ	3
Загальний огляд історіографії теми	7
Головні комплекси й групи джерел та їхні особливості	16
ЦЕРКВА ЗА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ	21
I	
Політичні підвалини церковного життя	22
1. Ставлення головних соціально-політичних сил до релігійно-церковного питання	22
2. Політика Тимчасового Уряду стосовно Церкви (загальний і спеціально український контекст)	31
II	
Державна політика	39
1. Позиція Української Центральної Ради та її головних угруповань щодо релігії й Церкви	39
2. Утворення Департаменту ісповідань	51
3. Основні завдання та напрями діяльності Департаменту ісповідань	57
4. Проблема українізації Церкви	79
5. Перебування в Києві уніатського митрополита Андрея Шептицького й позиція Центральної Ради	85
III	
Внутрішньоцерковне життя	90
1. Церковно-революційна стихія першої половини 1917 р. (єпархіальні з'їзди: загальна характеристика)	90
2. Подільські єпархіальні з'їзди	99
3. Церковно-революційні рухи на Київщині	108
Київський єпархіальний з'їзд 12—18 квітня 1917 р.	109
Внутрішньоцерковна боротьба в Києві після з'їзду	118
«Революційні рухи» в Києво-Печерській Лаврі	124
Виступи професорської корпорації	
та студентів Київської Духовної академії	128
4. Всеукраїнська Православна Церковна Рада: організація, діяльність, стосунки зі світською та вищою церковною владою	137
5. Перша сесія Всеукраїнського Православного Церковного Собору	147
6. Убивство Київського митрополита Володимира	170
<i>Підсумки</i>	183
Д о д а т о к. Основна бібліографія з теми «Церква в Українській Державі 1917—1920 рр.»	186

